

Rahandusministeeriumi

2015. aasta suvine majandusprognoos

Kokkuvõte

Rahandusministeeriumi eelmise, 2015. aasta kevadise prognoosi tegemise ajast alates on majandus-
usalduse tõus ELis jätkanud ning sealne kauaoodatud majandusaktiivsuse taastumine on lõpuks kinnitust
leidmas. Samas Eestis on käesoleval aastal majandususkaldus alanenud suhteliselt laiapõhjaliselt, millega
eristume nii oma lähematest naabritest kui üldistest trendidest Euroopas. Vaatamata positiivsetele
märkidele eurotsooni majanduse taastumisel püsib töötus seal (eelkõige väljaspool Saksamaad) endiselt
väga kõrgel ning eksperthinnangu kohaselt 2011. aasta lõpus alanud majandussurutise teine laine euro-
tsoonis kestab endiselt. Soome majandusseisaku jätkumise ning Venemaa sügavama majanduslanguse
tõttu on Eesti ekspordipartnerite kasvuväljavaateid allapoole korrigeeritud, mistõttu püsib nõudlus meie
tööstustoodangu järele madalal. Majanduskasv on viimastel aastatel olnud tarbimispõhine, tuginedes
kiirel palgatulu kasvul. Majapidamiste ostujõudu on suurendanud juba teist aastat paigal püsivad või
alanevad hinnad, seda peamiselt energia ja toiduainete hinnalanguse tõttu. Tööturu olukord paraneb
jätkuvalt, kuigi osa sellest tuleneb eelmise aasta juulis rakendunud töötamise registri statistilisest mõjust,
mis on vähendanud mitteametlikku töötamist. Palgakasv on aeglustunud majanduskasvust vähem,
mistõttu alaneb ettevõtete kasumlikkus. Madala nõudluse, langustrendil oleva kindlustunde ning vabade
tootmisvõimsuste tõttu püsib ettevõtete investeerimisaktiivsus madal. Käesoleva prognoosi eeldused on
fikseeritud 2015. aasta septembri alguse seisuga.

Eesti sisemajanduse koguprodukt kasvab prognoosi põhistsenaariumi kohaselt 2015. aastal 1,7% ja
2016. aastal 2,6%. Aastaks 2017 ootame majanduskasvu kiirenemist 3,4%-ni, mille järel hakkab
kasvutempo taas aeglustuma kogutoodangu löhe sulgumise ning töötajate arvu vähenemise tõttu.
Rahandusministeerium on käesoleva ja järgmise aasta majanduskasvu prognoose allapoole korrigeerinud,
mille põhjuseks on Eesti jaoks oluliste kaubanduspartnerite – Soome ja Venemaa – oodatust kehvemad
majandusarengud. Järgnevate aastate majanduskasvu prognoosid ei ole võrreldes kevadise prognoosiga
muutunud. Eksport langeb sel aastal 0,5% võrra, kuid kasv taastub 2016. aastal ning kiireneb järk-
järguliselt järgnevatel aastatel kooskõllaliselt ekspordipartnerite majanduskasvuga. Peamiseks majanduse
kasvuvedajaks jääb sisenõudlus, mis käesoleval aastal tugineb peamiselt eratarbimisel, kuid leiab
järgmistel aastatel tuge investeringute taastumisest. Aastatel 2018–2019 peaks Eesti majandus
kasvama keskmiselt 3% aastas, tuginedes nii ekspordile kui ka sisenõudlusele.

Sisenõudluse kasvu toetab 2015. aastal peamiselt eratarbimine, kuid järgnevatel aastatel selle panus
väheneb oluliselt. Töötajate palgatulu kasv jääb sellel aastal eelmise aastaga võrreldes mõnevõrra
aeglasemaks, kuna keskmise palga kasvutempo aeglustub, kuid tööga hõivatute arvu kasv jätkub. Tööjõu
maksukoormuse langetamine aasta algusest toetab siiski oluliselt netopalga tõusu ning tarbijahindade
tõus lükkub järgmisesse aastasse. Tarbijate kindlustunne on tänu väga positiivsetele arengutele tööturul
püsinud suhteliselt kõrgel, kuigi viimase aasta jooksul on tasapisi süvenenud töö kaotamise hirm, mis võib
vähendada töötajate tarbimisjulgust. 2016. aastal aeglustub palgatöötajate reaalsissetulekute kasv
märgatavalt, kuna töötajate arv hakkab vähenema ning tarbijahindade tõus taastub. Eratarbimise
reaalkasv aeglustub 2015. aastal oodatava 5% juurest 2,8%-ni 2016. aastal ning püsib umbes sellel
tasemel ka järgnevatel aastatel.

Investeeringute mahu vähenemisse eelmisel aastal panustasid nii ettevõtlus- kui valitsussektor ja 2015. aasta esimese poolaasta põhjal võib oletada, et kasv ei taastu ka sellel aastal. Kui eelmisel aastal tulenes ettevõtete investeeringute langus peamiselt energeetikasektorist, siis nüüd on tegevusalade lõikes langus laiapõhjalisem. Valitsussektori investeeringud pöördusid esimesel poolaastal kasvule ning ilmselt panustavad ka lähiaastatel positiivselt seoses ELi struktuurivahendite uue perioodi rakendamisega. Eluasemeinvesteeringud peaksid nii sellel kui ka järgnevatel aastatel samuti kasvama kiires tempos. 2015. aastal võib investeeringute langus kujuneda 2%seks, kuid järgmistel aastatel on oodata vähemalt 4%st kasvu seoses eksporditurgude märgatava elavnemisega.

Kuigi eurosooni majandus on tugevnemas ning ekspordi kasv kiirenemas, kompenseerib see idaturu ärakukkumist ainult osaliselt. Kaubaekspordi väljavaateid halvendab käesoleva aasta teisel poolaastal ekspordistruktuuris suure osakaaluga sideseadmete uute välistellimuste vähenemine. Teenuste eksport jääb eelmise aasta tasemele veo- ja reisiteenuste ekspordi nõrkuse tõttu, mis on seotud väheneva kaubavahetuse, transiidi ning välisturistide külastustega. Aasta kokkuvõttes võib oodata **kaupade ja teenuste ekspordi** 0,5%st langust. Välisnõudlus hakkab paranema 2016. aastal, kui peamiste kaubanduspartnerite majanduskasv kiireneb tugevneva globaalse nõudluse ja Venemaa majanduslanguse taandumise toel. Ekspordi kasv kiireneb sarnases tempos välisnõudlusega, ulatudes 2016. aastal 3,5%ni ning stabiliseerudes prognoosiperioodi lõpus 5,5% juures. Import väheneb sel aastal 1,5%, samas investeerimisaktiivsuse suurenemise ning ekspordiks vajalike komponentide ja tooraine suureneva sisseveo tõttu kiireneb kaupade ja teenuste import 2016. aastal 4,0%ni.

2015. aastal suureneb **jooksevkonto** ülejääk madala investeerimisaktiivsuse ja välisettevõtte erakorralise dividendimakse tõttu 2,4%ni SKPst. Järgnevatel aastatel hakkab ülejääk vähenema paraneva välisnõudlusega kaasneva investeeringute taastumise ning välisinvestorite kasumlikkuse suurenemise mõjul.

Madalate energiahindade tõttu langevad **tarbijahinnad** 2015. aastal 0,3%. Hindade tõusule pöördumist võib oodata aasta lõpus madala võrdlusbaasi mõjul, kuna nafta hind odavnes kiirelt eelmise aasta lõpukuudel ning ka toiduhinnad olid madaltasemel. Inflatsiooni kergitavad sel aastal riigipoolsed meetmed aasta alguse alkoholiaktsiisi tõstmise tulemusena. Teenuste hinnatõusu pidurdab hariduse odavnemine, kuna septembrist alates saavad tasuta kõrgharidust kolme õppeaasta tudengid. 2016. aastal kiireneb inflatsioon 2,0%ni välistegurite negatiivse mõju taandumise, lisanduvate aktsiisitõusude ning sisemaiste tegurite järk-järgulise tugevnemise tulemusena. Mootorikütuse ja elektri hinnalangus taandub, samas gaasi ja soojuse odavnemine kodutarbijatele jätkub. 2017. aastal võib oodata inflatsiooni kiirenemist 2,9%ni hoogsamast palgakasvust tingitud teenuste kiirema hinnatõusu, osade energiatoodete ning toidu kallinemise tõttu. Lähiaastatel suureneb kaudsete maksude osa THI-s ning suurim mõju on 2017. aastal, kui maksumeetmete panus THI-s ulatub 0,9%ni.

Tööturu olukord muutub üha pingelisemaks ning töötuse kiire vähenemine koos tööealise rahvastiku kahanemisega on juba mõnda aega hoidnud üleval palgasurveid. Tööjõus osalemise ning hõive määrad on saavutamas oma ajaloolist maksimumi, mistõttu on hõive edasise kasvu väljavaated tagasihoidlikud. 2015. aasta kokkuvõttes hõive siiski kasvab, kuid osaliselt on see (statistiline) efekt põhjustatud töötajate registreerimiskohustuse sisseviimisest alates eelmise aasta juulist, mis lisaks maksuameti registritele mõjutab ka teisi statistilisi hõive näitajaid. Prognoosi kohaselt kasvab tööga **hõivatute arv** 2015. aastal 1% võrra ning pöördub alates järgnevast aastast kuni poole protsendilisse langusesse. Tööturu arenguid mõjutab olulisel määral 2016. aasta keskepaigast rakenduv töövoimereform, mis aitab osalise töövoimega inimestel tööturule naasta. Kuna võib arvata, et tööturule naasvate töövoimetuspensionäride oskused ei

vasta tööturu vajadustele ning ettevõtete võimekus nende palkamiseks on esialgu madal, siis kaasneb reformiga esmajärjekorras tööpuuduse suurenemine alates 2017. aastast. Töövõimereformi positiivne mõju läbi täiendava hoiatute arvu suureneb järk-järgult. Keskmise **palga** kasvutempo ei ole senini nominaalse majanduskasvu aeglustumisele oluliselt reageerinud, mistõttu lisandväärtuse jaotus on üha enam tööjõu poole kaldu ning kasumlikkus on langenud allapoole normaaltaset. Seetõttu ootame lähiajal palgakasvu aeglustumist. Välisnõudluse kosumise eeldusel peaks 2017. aastast alates nominaalpalga kasvutempo taas kiirenema. Palgatulu suhet lisandväärtusesse aitab parandada ka tööjõumaksude alandamine.

Valitsussektori eelarvepositsioon

2015. aasta eelarveülejääk ulatub prognoosi kohaselt 0,4%ni SKPst. Peamiseks ülejäägi tekitajaks on keskvalitsus, kuid ka sotsiaalkindlustusfondid jäävad kogu prognoosiperioodi jooksul prognoositavalt ülejääki. Keskvalitsuse nominaalne ülejääk tuleneb peamiselt suurenenud maksulaekumisest, mh finantssektori erakorralistelt dividendidelt laekuvast tulumaksust. Sotsiaalkindlustusfondid on tänu Töötukassale jätkuvalt ülejäägis. 2016. aastal langeb valitsussektori eelarve ajutiselt puudujääki 0,2% SKPst, kuna riigieelarve tulude kasv jääb kulude kasvule alla. Samuti suureneb kasvavate kinnisvara-investeeringute tõttu Riigi Kinnisvara AS-i puudujääk. Järgnevatel aastatel on oodata valitsussektori eelarvepositsiooni pidevat paranemist, mistõttu ülejääk suureneb alates 0,1%st SKPst 2017. aastal kuni 1,4%ni SKPst 2019. aastal.

Tabel 1

Valitsussektori eelarvepositsioon 2015–2019

	2015. a riigi- eelarve	2015. a suvine prognoos					Võrdlus riigi eelarvestrateegiaga 2016-19				
		2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019
Valitsussektori eelarve- positsioon (mln eurot)	-111	89	-33	16	204	352	212	-11	35	104	86
Riigieelarve	-59	68	-17	75	213	202	189	-20	45	112	81
Muu keskvalitsus	-42	9	-11	-15	-9	147	9	10	-14	-5	6
Sotsiaalkindlustusfondid	29	20	31	36	38	44	-17	-6	-1	-1	3
Kohalikud omavalitsused	-38	-7	-36	-79	-37	-42	32	5	6	-2	-3
Valitsussektori eelarve- positsioon (% SKPst)	-0,5	0,4	-0,2	0,1	0,8	1,4	1,0	0,0	0,2	0,4	0,3
Riigieelarve	-0,3	0,3	-0,1	0,3	0,9	0,8	0,9	-0,1	0,2	0,5	0,3
Muu keskvalitsus	-0,2	0,0	0,0	-0,1	0,0	0,6	0,0	0,0	-0,1	0,0	0,0
Sotsiaalkindlustusfondid	0,1	0,1	0,0	0,2	0,2	0,2	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Kohalikud omavalitsused	-0,2	0,0	-0,2	-0,3	-0,1	-0,2	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0

* Võrreldes 2015. aasta riigieelarvega.

Allikas: Rahandusministeerium.

Riigieelarve seaduse järgi peab valitsussektori struktuurne eelarvepositsioon olema tasakaalus või ülejäägis. Rahandusministeeriumi prognoosi kohaselt on see nõue kõigil aastatel täidetud.

Tabel 2**Struktuurselt tasandatud eelarvepositsioon aastatel 2014–2019**

(% SKPst)

	2014	2015*	2016*	2017*	2018*	2019*
1. Tsükliliselt tasandatud eelarvepositsioon	0,8	0,9	0,2	0,0	0,6	1,0
2. Ühekordsed meetmed	-0,2	-0,5	-0,3	-0,3	0,0	0,0
3. Struktuurselt tasandatud eelarvepositsioon (3)=(1)-(2)	1,1	1,4	0,5	0,3	0,6	1,0

* prognoos.

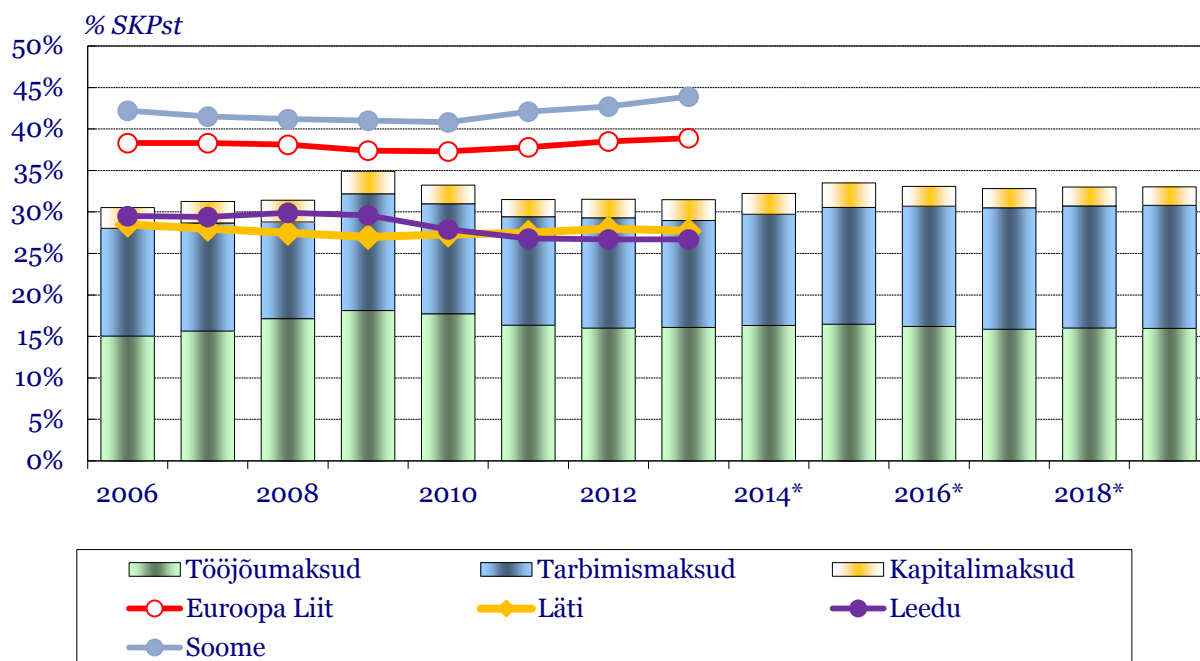
Allikas: Rahandusministeerium, Eesti Statistikaamet.

Maksukoormus

2015. aasta maksukoormuseks kujuneb 33,5% SKPst. Maksukoormust suurendab finantssektori erakorralistelt dividendidelt tasutav tulumaks, samuti alkoholi ja maagaasi aktsiisi tõstmine ning erimärgistatud kütuse soodusaktsiisi kaotamine osades sektorites. Maksukoormust vähendab tulumaksu määra langetamine 20%le, maksuvaba tulu tõstmine 1848 euroni aastas, pensionide täiendava maksuvaba tulu tõstmine 2640 euroni aastas ja tööstuskindlustusmaks määra langetamine 2,4%-ni. Perioodil 2014–2017 on maksukoormust vähendava mõjuga kohustusliku kogumispensioni suuremad riigipoolsed sisse-maksud omapoolsete maksetega jätkanuile. Maksukoormuse arvestusse lisandusid Euroopa Statistikaameti soovitusel saastekvootide müügitulu, vedelkütusevaru varumakse ja Tagatisfondi osamaksed.

Aastatel 2016–2019 suurendavad maksukoormust alkoholi-, tubaka- ja kütuseaktsiisi tõstmine, koolituskulude mahaarvamise piiramine, täiendava teise lapse maksuvaba tulu fikseerimine 154 eurol kuus, füüsilise isiku tulumaksu mahaarvatava ülempiiri vähendamine 1200 eurole ja üüritulu süsteemi korrastamine. Maksukoormust vähendavad sotsiaalmaksu langetamine 32%le, maksuvaba tulu tõstmine 205 eurole kuus ja pensionide täiendava maksuvaba tulu tõstmine 225 eurole kuus. Kokkuvõttes kasvavad maksutulud aastatel 2016–2019 aastakeskmiselt veidi aeglasemalt kui nominaalne SKP ja maksukoormus langeb **2019. aastaks** 33,0%le SKPst.

Joonis 1**Maksukoormus**

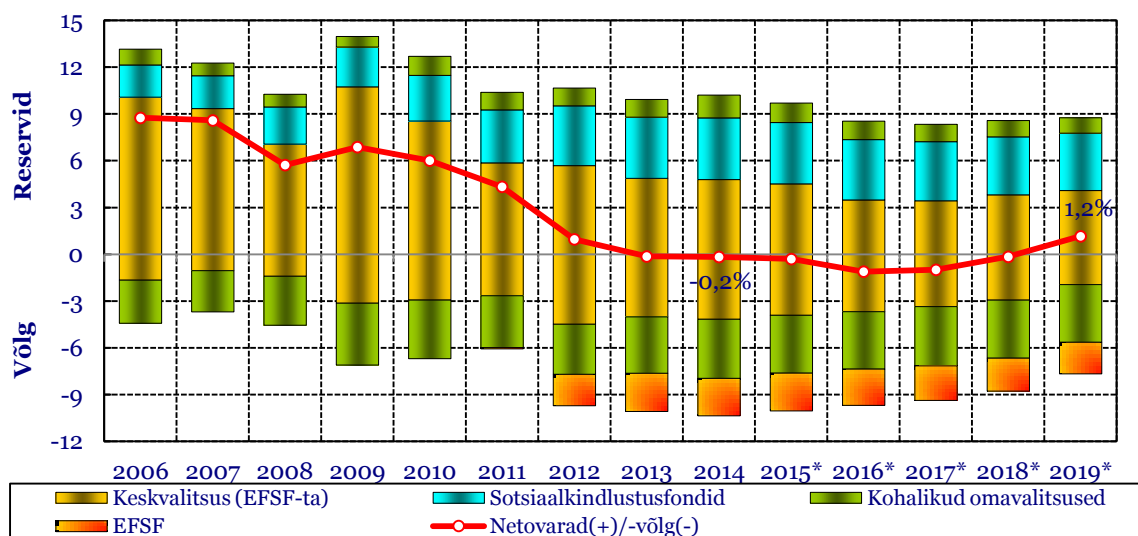
Valitsussektori likviidsed varad, võlakoormus ja netopositsioon

Prognosi kohaselt väheneb prognoosiperioodi jooksul nii reservide maht kui ka võlakoormus, aga reservide maht väheneb esialgu rohkem ning seetõttu suureneb netovõlg 2016. aasta lõpuks 1,1%ni SKPst. Seejärel hakkab netovõlg tulenevalt planeeritavast valitsussektori positsiooni paranemisest vähenema ning prognoosiperioodi lõpus ületavad reservid taas võlakoormust 1,2% SKPst.

Joonis 1

Valitsussektori likviidsed varad, võlakoormus ja netopositsioon

(% SKPst)

Allikad: Rahandusministeerium, Eesti Statistikaamet.

Käesoleval ja järgnevatel aastatel **valitsussektori võlakoormus** protsendina SKPst väheneb, ulatudes selle aasta lõpuks prognoosi kohaselt 10,0%ni SKPst ning prognoosiperioodi lõpuks 2019. aastal 7,6%ni SKPst. Riigieelarve tulused, kulusid ja finantseerimistehinguid arvestav rahavoog on kuni aastani 2016 negatiivne, kuid see kaetakse likviidsete finantsvarade arvelt. Uusi laene ei plaani Riigikassa võtta. EFSFi panus keskvalitsuse võlakoormusesse prognoosiperioodi jooksul nominaalselt küll suureneb, kuid protsendina SKPst väheneb 2014. aasta 2,4%lt 2019. aastaks 2,0%le. Kokkuvõttes väheneb keskvalitsuse panus võlakoormusesse prognoosiperioodi jooksul 6,3%lt 3,9%le SKPst.

Tabel 1

Valitsussektori võlakoormus 2012–2019

(mln eurot, % SKPst)

	2012	2013	2014	2015*	2016*	2017*	2018*	2019*
Võlg kokku (mln eurot)	1 712	1 888	2 073	2 059	2 095	2 156	2 147	1 980
sh keskvalitsuse panus	1 145	1 209	1 316	1 295	1 295	1 278	1 232	1 023
sh EFSFi mõju	355	458	485	492	498	505	512	519
sh keskvalitsus ilma EFSF-ta	790	751	831	803	797	773	720	504
sh kohalikud omavalitsused	567	679	757	763	799	878	914	957
Võlg kokku (% SKPst)	9,5	9,9	10,4	10,0	9,7	9,4	8,8	7,6
sh keskvalitsuse panus	6,4	6,4	6,6	6,3	6,0	5,5	5,0	3,9
sh EFSFi mõju	2,0	2,4	2,4	2,4	2,3	2,2	2,1	2,0
sh keskvalitsus ilma EFSF-ta	4,4	3,9	4,2	3,9	3,7	3,3	2,9	1,9
sh kohalikud omavalitsused	3,1	3,6	3,8	3,7	3,7	3,8	3,7	3,7

Allikas: Rahandusministeerium, Eesti Statistikaamet.

Kuni 2016. aasta lõpuni on ette näha **valitsussektori reservide** vähenemist, kuna riigieelarve nominaalset puudujääki ning finantseerimistehinguid on kavas rahastada reservide arvelt. 2017. aastal, mil valitsussektori rahavoog on taas positiivne, kasvab reservide maht nominaalselt ning jõuab 2019. aasta lõpuks 8,8%ni SKPst.

Tabel 4

Valitsussektori likviidsed finantsvarad 2012–2019

(mln eurot, % SKPst)

	2012	2013	2014	2015*	2016*	2017*	2018*	2019*
Finantsvarad kokku (mln €)	1 881	1 862	2 039	1 997	1 854	1 927	2 108	2 280
sh keskvalitsus	1 004	914	958	931	758	794	938	1 066
kohalikud omavalitsused	201	213	292	257	257	257	257	257
sotsiaalkindlustusfondid	676	735	789	809	840	875	913	958
Finantsvarad kokku (% SKPst)	10,4	9,8	10,2	9,7	8,5	8,3	8,6	8,8
sh keskvalitsus	5,6	4,8	4,8	4,5	3,5	3,4	3,8	4,1
kohalikud omavalitsused	1,1	1,1	1,5	1,2	1,2	1,1	1,0	1,0
sotsiaalkindlustusfondid	3,8	3,9	4,0	3,9	3,9	3,8	3,7	3,7

Allikas: Rahandusministeerium, Eesti Statistikaamet.